

POLJOPRIVREDNO INDUSTRIJSKI KOMBINAT “SERVO MIHALJ”

Radnički video klub ZSF-a

Bilten br. 006

Zrenjanin, 20. decembar 2018.

Industrijski gigant svetskih razmera

**Poljoprivredno industrijski
Kombinat „Servo Mihalj“
formalno je osnovan 10. janu-
ara 1953. godine i postojao je
37 godina sve do 1990.**

Danas se zanemaruje i zaboravlja da je taj Kombinat radeći u opštinama Zrenjanin, Žitište, Sečanj, Novi Bečej i Nova Crnja postizao svetska dostignuća. Pri kraju njegovog postojanja, delegacije iz Amerike koje su boravile u Zrenjaninu tražile su dokumentaciju Kombinata u želji da implementiraju isti takav sistem u Čikagu. Organizacija Kombinata formirana na reprocelinama omogućavala je ulaganje i razvoj. Vrednosti koje je kombinat postigao su svakako zajednička ulaganja kroz zajedničku banku, zajedničko planiranje i nastup, velika solidarnost ali najvažnije zajedničko upravljanje i odlučivanje. Kombinat se sa preko 120 osnovnih organizacija udruženog rada, prostirao u šest društveno-političkih zajednica, zapošljavajući oko 20.000 radnika i oslanjajući se na još toliko malih kooperanata. Svime ovim upravljao je Radnički savet od 95 članova. Kao najveći proizvođač hrane u Jugoslaviji, bio je u centru ekonomskih zbivanja.

Postojala je stalna praksa da su savezni, republički i pokrajinski organi mnogobrojne nacрте zakona iz raznih oblasti proveravali u praksi kroz rad Kombinata, a tek onda ih donosili u svakodnevnu primenu.

Posedovao je 15% oranica Vojvodine, a individualni poljoprivredni proizvođači su u njemu imali sigurnog partnera. Bili su organizovani u proizvodne zajednice gde su zajedno sa šećeranom, uljarom, skrobarom i drugima ugovarali svake godine zagaratovanu cenu proizvodnje takozvanu akontnu cenu. Nakon žetve cena je mogla biti samo veća od akontne, a nikako manja. Ilustracije radi treba reći da je Kombinat učestvovao u 11% vojvođanske, odnosno 7% jugoslovenske proizvodnje šećera, 64% vojvođanske ili 61% jugoslovenske proizvodnje skroba, 49% vojvođanske odnosno 17% jugoslovenske proizvodnje jestivog ulja, 10% vojvođanske i 7% jugoslovenske proizvodnje brašna itd.

Godišnje se proizvelo:

- 240.000 t pšenice,
- 48.000 t ječma,
- 550.000 t kukuruza,
- 490.000 t šećerne repe,
- 30.000 t uljanih kultura,
- 120.000 komada tovnih svinja,
- 17.500 komada tovnih junadi,
- 185.000 komada tovnih pataka,
- 45.000 komada tovnih gusaka,
- 2.872.000 komada brojlera,
- 2.800 t ribe,
- 34.000.000 l mleka

Na njegovim sirovinama uzdignile su se mnoge poznate fabrike kao „Takovo“, „Kolin-ska“, „Podravka“. Bio je poznat po prvom zajedničkom ulaganju sa kapitalističkim zapadom, 1961. godine, nemački Hest i Kombinat su izgradili fabriku lekova Jugoremediju. Američka kompanija „Helen Kertis“ prvo svoju licencu u Evropi dala je zrenjanskom „Luxolu“, a „Veliki mlinovi Pariza“ su u „Žitoproduktu“ pravili specijalne smese i tako je Kombinat prvi u Jugoslaviji ponudio građanima smrznute proizvode.

Interna banka glavni motor razvoja

Razvoj i velika dostignuća Kombinata ne bi bila moguća bez zajedničkih ulaganja i kontrole novčanih tokova. Iz tog razloga je osnovana Interna banka Kombinata. Danas se može reći da je to jedno od najvećih dostignuća socijalističke proizvodnje. Zato je i jedan od razloga urušavanja Kombinata donošenje zakona o zabrani Kombinatima da se bave bankarskim poslovima koje je izdejstvovalo Udruženje banaka Jugoslavije. Tako je na nivou Izvršnog veća Vojvodine dogovoreno da se osnuje Vojvođanska banka sa sedištem u Novom Sadu, udruživanjem lokalnih banaka iz Vojvodine.

Taj sporazum su potpisali Zrenjanin, Subotica, Sremska Mitrovica i neke manje banke. Zanimljivo je da se nijedna banka iz Novog Sada nije udružila. 50 % kapitala nove Vojvođanske banke činio je kapital Banatske banke.

Stipendije

Veliki tempo razvoja nije bio moguć bez stalnog ulaganja u nauku i tehnologiju. Kombinat je imao u svojoj celini Tehnološko poljoprivredni institut sa velikim stručnim kadrom od kojih je 18 bilo doktora nauka. Tokom svog postojanja kroz Kombinat je prošlo mnogo radnika. Većina njih se tokom tih godina i obrazovala i doškolavala u sopstvenom Centru za obrazovanje i kulturu. O obrazovanju i kadrovima postojala je stalna briga, evo primera iz 1988. godine, kada je Komisija za stipendiranje radnika, studenata i učenika dodelila sledeći broj stipendija:

6 – redovnim studentima na višim školama i fakultetima

8 – redovnim učenicima srednjih škola

4 – radnicima Kombinata na poslediplomskim studijama

1 - radniku Kombinata vanrednim studijama

2 – radnicima Kombinata za specijalizaciju

2 – radnicima Kombinata za III stepen stručne spreme

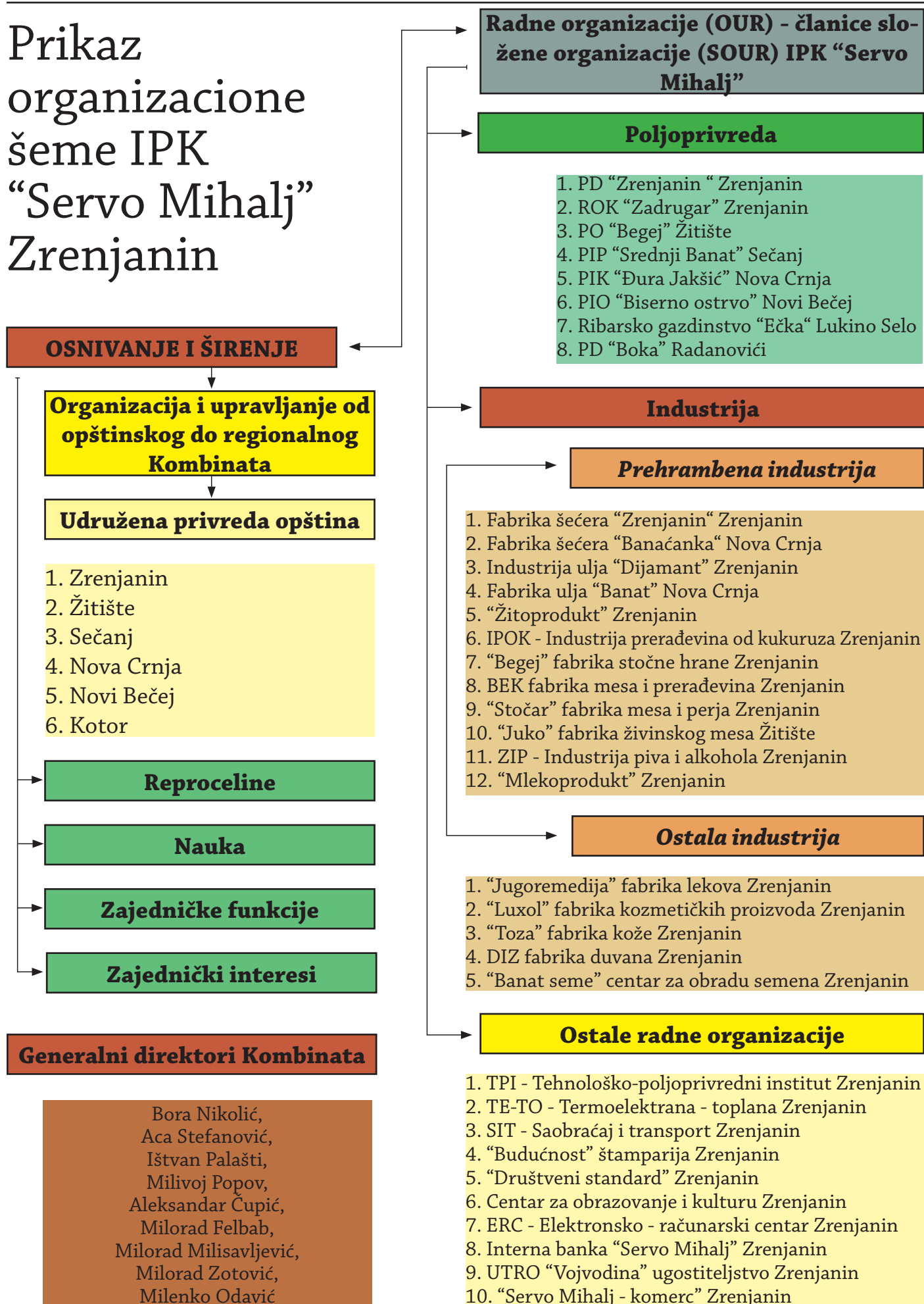
68 – radnicima Kombinata za kurseve stranih jezika

380 – jednogodišnjih stipendija deci radnika Kombinata učenicima osnovnih škola

152 - jednogodišnjih stipendija deci radnika Kombinata učenicima srednjih škola

57 - jednogodišnjih stipendija deci radnika Kombinata učenicima viših škola i fakulteta

Prikaz organizacione šeme IPK "Servo Mihalj" Zrenjanin

Rekli su

- Nažalost sve se zaboravlja, Kombinat je sopstvenim sredstvima u periodu od 6 - 7 godina, pretvorio močvarno zemljište u Crnoj Gori od Jaza do tivatskog aerodroma, u plodonosne voćnjake za sadnju mandarina, farme itd... To je postalo najatraktivnije zemljište danas u Crnoj Gori, a Kombinat je to oduzeto preko noći. Niko nije pitao koliko je investirano u ta područja. To je samo jedan detalj kako se Jugoslavija raspadala i kako su uspešni Kombinati bili nezaštićeni finansijski, kapitalom... uprkos velikim ulaganjima. Na isti način smo isterani iz Makedonije, Kosova... - kaže **Milenko Ođavić**, poslednji generalni direktor Kombinata „Servo Mihalj“.

- Mnogi kažu da je to bilo vreme izrabljivanja, te da se tada nije dobro živelo, ja to ne mogu da shvatim! Da li su ljudi izgubili pamćenje, ili niko o tom vremenu ne želi ništa da pročita, ili se upozna sa podacima koje su tada postizale fabrike poslujući u okvirima tadašnjih Kombinata i uporedi ih sa rezultatima koje postižu današnje fabrike. Za mene je to nezamislivo... U ono vreme plata je mogla da zakasni, ali da radnik ne dobije platu, da mu se ne uplati staž ili zdravstveno osiguranje... to nije moglo da se desi. - **Jovan Vereb**, bivši radnik Šećerane.

- Zbog čega je taj zapad bio toliko protiv te Jugoslavije kao savezne države, osobito Srbije? Osnovna linija protiv bila je protiv očuvanja socijalne jednakosti i stabilnosti. To je mišljenje pojedinih autora sa zapada, a ne moje. - **Đorđe Petrović**, ekonomista.

- Svakako da politika u svako vreme ima uticaja, međutim od proizvodnje, od razvoja, investiranja, to je bilo relativno nezavisno, postojala je jedna institucija u Kombinat

koja se bavila projektovanjem i investicijama ali su fabrike samostalno planirale svoj razvoj... Tu je relativno bila sloboda za sve - **Adam Markuš**, bivši tehnički direktor Skrobare.

- Vodilo se računa o obrazovanju kao i o kulturi svakog radnika. O tome se brinuo Centar za obrazovanje i kulturu koji je poslovao u sklopu Kombinata „Servo Mihalj“. Takođe je u lokalnom listu Zrenjanin izlazio i podlistak po imenu „Kombinat“ koji se delio svakog petka, i u kojem su radnici informisani o novim dostignućima Kombinata. - **Gordana Stojanović**, rukovodilac Centra za obrazovanje i Kulturu.

U biltenu su korišćeni podaci iz knjige IPK „Servo Mihalj“ Zrenjanin 1953 - 1990 | Knjigu izdao Istorijski arhiv NIP „Zrenjanin“, 2011.

URL: zsf.rs
 FB: facebook.com/zrenjaninskisocijalniforum
 TW: twitter.com/Zr_SF
 YT: youtube.com/c/ZrenjaninskiSocijalniForum
 VI: vimeo.com/zsf
 MC: mixcloud.com/ZSF_info
 E-mail: zsf023info@gmail.com

ROSA LUXEMBURG STIFTUNG